

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ ЗІ ВСТУПОМ ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ»	10
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	16
Змістовий модуль 1. Педагогіка як наука про виховання	16
Тема 1.1: Загальна педагогіка як наука та навчальна дисципліна	16
Тема 1.2: Категоріальний апарат педагогіки	35
Тема 1.3: Методологічні підходи до виховання в умовах Нової української школи	53
Блок самоконтролю за змістовим модулем 1	73
Змістовий модуль 2. Дитина як об'єкт та суб'єкт виховання	76
Тема 2.1: Людина як об'єкт наукового пізнання	76
Тема 2.2: Дитина як суб'єкт виховання	92
Блок самоконтролю за змістовим модулем 2	102
Змістовий модуль 3. Учитель нової української школи	105
Тема 3.1: Сутність професії вчителя	105
Тема 3.2: Сучасні вимоги до особистості вчителя початкової школи	117
Блок самоконтролю за змістовим модулем 3	137
ПРАКТИКУМ ІЗ ЗАГАЛЬНИХ ОСНОВ ПЕДАГОГІКИ	140
Порядок виконання та оцінювання семінарських практичних робіт	140
Індивідуальні завдання	154

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК	156
ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК	163
ДОДАТКОВЕ МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	174
Приблизні завдання модульної контрольної роботи	174
Ключ до тестів самоконтролю за змістовими модулями	177
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	181

ПЕРЕДМОВА

*Кожна людина має відчувати, що вона
мусить знайти свою життєву місію.*

Мартін Лютер Кінг

Нині в Україні розпочато масштабну реформу загальної середньої освіти, що має перетворити школу на важіль соціальної рівності та згуртованості, економічного розвитку і конкурентоспроможності. Реалізація завдань Нової української школи значною мірою залежить від учителя – патріота, професіонала та інноватора, здатного надавати якісні освітні послуги й формувати в учнів – майбутніх громадян України компетентності, необхідні для успішної самореалізації в суспільстві.

Професійна підготовка такого вчителя обумовлюється комплексом об'єктивних чинників, серед яких найбільш вагомими є:

- ✓ зміна освітньої парадигми та визнання самоцінності особистості кожного учасника освітнього процесу;
- ✓ посилення дитиноцентричної тенденції в освіті, ствердження педагогіки партнерства;
- ✓ забезпечення академічних прав і свобод закладів освіти, що значно підвищило ступінь відповідальності педагогів за надання освітніх послуг;
- ✓ підвищення соціально-державних, кваліфікаційних, атестаційних вимог до педагогічних кадрів та закладів освіти в цілому;
- ✓ інтеграція сучасних наукових досягнень (зокрема в галузі педагогіки, психології, гуманітарних та суспільних наук) та практики професійної педагогічної діяльності.

Професійну підготовку педагогічних кадрів для Нової української школи слід розглядати, перш за все, з позицій реалізації

компетентнісного підходу, що відображає інтегральний прояв професіоналізму, який конкретизується у змісті компетентності. Професійна компетентність є динамічною комбінацією знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, що визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу освітню діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти¹.

Компетентнісний підхід пов'язаний, перш за все, з оновленням змістового наповнення фахових компетентностей педагога у зв'язку з його майбутньою професійною діяльністю щодо формування в учнів 10 ключових компетентностей, визначених Концепцією Нової української школи. Отже, незалежно від обраної спеціальності випускник закладу вищої педагогічної освіти має бути здатним забезпечити формування в учнів наскрізних для усіх компетентностей умінь: читати і розуміти прочитане, висловлювати думку усно і письмово, критично мислити, здатність логічно обґрунтовувати позицію, виявляти ініціативу, творити, уміння вирішувати проблеми, оцінювати ризики та приймати рішення, конструктивно керувати емоціями, застосовувати емоційний інтелект, співпрацювати в команді².

У контексті професійної підготовки вчителя початкової школи, який є «педагогом-універсалом», особливої значущості набувають фахові компетентності: предметні психологічні, педагогічні та професійно-комунікативні.

Навчальна дисципліна «Загальні основи педагогіки зі вступом до спеціальності», що, відповідно до навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 013 «Початкова освіта», викладається протягом першого семестру, сприяє формуванню базових

¹ Національний освітній глосарій: вища освіта / за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ, 2014. 100 с.

² Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої освіти : офіц. сайт. URL: <http://nus.org.ua/news/> (дата звернення: 25.08.2019).

компетентностей, що забезпечують фундамент для оволодіння майбутніми вчителями початкової школи інтегральної, загальних та фахових компетентностей.

Отже, зміст навчального посібника «Загальні основи педагогіки» спрямовується на формування таких загальних компетентностей майбутніх учителів початкової школи:

- здатність діяти громадянськи свідомо на основі загальнолюдських ціннісних орієнтирів, вміти застосовувати основні принципи функціонування сучасного суспільства сталого розвитку та його соціальних інститутів в умовах ринкових відносин, дотримуватися основ безпеки професійної діяльності та здорового способу життя;
- здатність до збору, обробки, збереження, продукування, передачі й аналізу професійно важливої інформації з різних джерел;
- здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію; працювати в команді з дотриманням етичних норм та цінностей мультикультурного суспільства; спілкуватися рідною та іноземною мовами усно та письмово.
- здатність розвивати вміння вчитися упродовж життя з високим ступенем автономії, розробляти власну траєкторію саморозвитку упродовж життя.

Пропонований посібник покликаний забезпечити якнайповніше вивчення курсу «Загальні основи педагогіки зі вступом до спеціальності» й зорієнтований на виконання умов доцільної організації самостійного навчання здобувачів вищої освіти з обов'язковою присутністю в ньому цілепокладання та його досягнення за допомогою ефективних технологічних схем самоосвіти, що підвищує його значущість для студентів дистанційної форми навчання.

Зміст посібника визначається робочою навчальною програмою з даної дисципліни та підпорядковується наступним завданням:

- озброєння знаннями про специфіку професійної діяльності вчителя початкової школи;

- формування усвідомлення сутності дитиноцентризму як методологічної основи сучасної загальної середньої освіти;
- розвиток умінь грамотно використовувати антропологічні знання для аналізу, осмислення та розв'язання соціально-педагогічних проблем, здатностей обирати раціональні технології професійного й особистісного самовдосконалення та гуманістичного виховання дітей;
- формування здатності програмувати та аналізувати власну діяльність на засадах педагогіки
- стимулювання самовиховання, самовдосконалення та самоосвіти студентів.

Оволодіння змістом навчального матеріалу передбачає послідовне опрацювання здобувачами вищої освіти матеріалу трьох модулів: «Педагогіка як наука», «Дитина як об'єкт та суб'єкт виховання», «Учитель Нової української школи». У межах кожного з модулів пропонуються конспекти матеріалу, що вивчається в межах теми, блок самоконтролю, змістове наповнення якого представлене завданнями, що спрямовують майбутніх учителів початкової школи на систематизацію та узагальнення набутих знань, здійснення аналізу ключових понять курсу; укладання глосарію термінів у межах теми; заповнення схем і таблиць; виконання індивідуального навчально-дослідного завдання.

Посібник побудований на основі принципів: достовірності інформації; системності викладу матеріалу, який призначений для використання в педагогічній діяльності; встановлення міждисциплінарних зв'язків; поєднання досягнень кредитно-трансферної системи навчання з традиційними формами навчальної роботи у вищих закладах освіти; планомірної взаємодії суб'єктів навчального процесу на засадах діалогу.

Автори прагнули дотриматися всіх вимог, які висуваються до процедури реалізації кредитно-трансферного навчання в системі діяльності закладу вищої освіти. Як наслідок, зібраний матеріал становить завершений інформаційний цикл, який передбачає різноманітні

види діяльності викладача і здобувачів вищої освіти та дозволяє їм виокремити стратегічні цілі й тактичні завдання в курсі вивчення загальних основ педагогіки як навчальної дисципліни.

Умовні позначки:

Основні дефініції, поняття з теми,
зверни увагу та запам'ятай

Запитання для обговорення

Творчі завдання

Програма навчальної дисципліни «Загальні основи педагогіки зі вступом до спеціальності»

*Мої учні будуть дізнаватись про нове не від мене,
вони будуть відкривати це нове самостійно.
Моя основна задача – допомогти їм розкритися.*
М. Песталоцці

1. Вступ

Програма вивчення навчальної дисципліни «Загальні основи педагогіки зі вступом до спеціальності» складена відповідно до освітньо-професійної програм підготовки бакалаврів за спеціальністю 013 Початкова освіта.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є загальні основи педагогіки як складової педагогічної науки, що розкриває питання загальних підходів до виховання в сучасному суспільстві, знайомить з професією вчителя початкової школи, сприяє оволодінню здобувачами вищої освіти теоретичних основ сучасної педагогічної науки, розвитку професійного мислення, підготовці до усвідомленого оволодіння професійними вміннями та навичками необхідними для ефективної роботи у сучасній школі.

Міждисциплінарні зв'язки: психологія, педагогіка, історія України, історія культури, філософія.

Метою викладання навчальної дисципліни «Загальні основи педагогіки зі вступом до спеціальності» є: забезпечення ґрунтовного володіння майбутніми учителями теоретичними основами педагогічної науки, формування уявлень про дитину як об'єкт та суб'єкт